

Egeresi Zoltán: A megismételt isztambuli választás: változó politikai helyzetkép Törökországban¹

Vezetői összefoglaló

- A 2019. június 23-i megismételt isztambuli főpolgármester-választás az ellenzéki jelölt, Ekrem Imamoğlu nagyarányú győzelmét hozta.
- Az AKP és a vele szövetségben álló nacionalista MHP komoly vereséget szenvedett, s Isztambul megmutatta az ellenzéki együttműködés sikerért.
- A választás megisméltése az ellenzékot mobilizálta, miközben a kormánypárti választók egy részét elbizonytalanította, így az AKP szempontjából kontraproduktív lett.
- A kormánynak a célja ezután a veszteségminimalizálás: a kérdés elengedése, s a fontosabb, országos problémák, mint a gazdasági és külpolitikai kihívások megoldása.
- Az isztambuli voksolás a kurd szavazótábor támogatásán múltott, akik protest-szavazóként járultak az urnákhoz. A baloldali, kurd Népek Demokratikus Pártja (HDP) súlyának növekedése a kormányt az eddigi politikájának átértékelésére készítheti.

A megisméltelt, 2019. június 23-i isztambuli választás eredménye meglepetést hozott: az ellenzék jelöltje, a 49 éves, korábban Isztambul egyik kerületének polgármestere, Ekrem Imamoğlu a szavazatok 54,2 százalékának megszerzésével jelentős vereséget mért a kormánypárti indulóra, Binali Yıldırımra, aki csak a szavazatok 45,99 százalékát szerezte meg. A választási vereség már csak azért is jelentős volt, mivel a 2019. március 31-i helyhatósági választáson Yıldırım még csak 13 ezer szavazattal maradt alul, ezúttal viszont 800 ezerrel kapott ki. A két választás között eltelt közel három hónap alatt tehát jelentős változások történtek. Az eredmény csorbát ejtett a kormánypárt másfél évtizedes legyőzhetetlenségi mítoszában, azonban a maga helyiértékén kell kezelni: a kormánypárt a szövetségeseivel együtt továbbra is parlamenti többséggel rendelkezik, Recep Tayyip Erdoğan elnöki pozíciója továbbra is megingathatatlan.

A választás ugyanakkor megmutatta, hogy az ellenzék koordinált jelöltállításal képes győzni, s a legfontosabb városok megszerzésével lehetőséget kapott, hogy bizonyítson a következő években.

Jelen tanulmány a Törökországban zajló belpolitikai fejleményeket veszi górcső alá hosszabb időtávon, illetve elemzi a helyhatósági választások tanulságait.

Repedések az AKP hegemoniájában?

Az Igazság és Fejlődés Pártja 2002 novemberében jutott hatalomra, s azóta minden választást, népszavazást megnyert, legutóbb a 2018 júniusában egyszerre megrendezett elnök- és parlamenti választást is. Az így megvalósuló választási hegemonia biztosította, hogy a párt többségbe kerüljön a törvényhozásban, miközben a végrehajtó hatalmat is megszerezze, s ezt fenntartsa az elmúlt 17 évben. De nemcsak a Nagy Török Nemzetgyűlésben (TBMM), hanem az önkormányzatok szintjén is jól szerepelt: a 2014-ben tartott helyhatósági választásokon a 1351 polgármesteri helyből 799-et (59%), a 30 metropolisz vezetéséből (büyükşehir) 18-at szerzett meg (60%).²

¹ Egeresi Zoltán (egeresi.zoltan@uni-nke.hu) az NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet tudományos segédmunkatársa.

² 6 Mayıs 2014 tarihli Mahalli İdareler Genel Seçim, [online], 2014. 05. 26. Forrás: resmigazete.gov.tr [2019. 06. 24.]

A több mint másfél évtized alatt az AKP túlélte soft puccskísérleteket a hadsereg (2007) és az Alkotmánybíróság részéről (2008-ban majdnem betiltották a pártot), tömegtüntetéseket (2013-as Gezi parki tüntetések nyomán országszerte kibontakozó zavargások), egy 2016-os puccskísérletet, ami több mint 250 ember életébe került, illetve külpolitikai viharokat (oroszu-24-es lelövés 2015-ben és az arra adott orosz szankciók, szíriai menekültáradat stb.). Ennyi idő alatt a kormánypárt, illetve a vezetéséhez közel álló üzleti körök hegemon pozíciót építettek ki, ami nemcsak gazdasági hatalmat, hanem a médiában is komoly befolyást eredményezett. Ezzel együtt megnőtt a politikai élet feletti ellenőrzése is: megnehezült a kormányellenes tüntetések szervezése, korlátozták az AKP szempontjából veszélyes tömegdemonstrációkat.³

A törökországi autoriter rendszerben a választások nem váltak pusztán kirakatrendezvényekké, hanem alapvetően megmaradtak demokratikus megmérettetéseknek, ahol relatíve tisztán mérhetik össze erejüket a pártok. Azért relatíve, mert az utóbbi években a rendszer legitimitását adó választások tisztasága csorbult.⁴ Így például a 2014-es ankarai és isztambuli önkormányzati választásokat illetően merültek fel kétségek (az előbbiben az ellenzék jelezte, hogy visszaélések történtek, s ez vezetett ahhoz, hogy szűk többséggel, de maradt a kormánypárti polgármester).⁵ A 2017-es népszavazáson pedig a választási bizottság döntött úgy az urnák zárása előtt pár órával, hogy a nem hitelesített szavazatokat is érvényesnek fogadja el – ezzel meglehetősen tág teret adott a manipulációnak.⁶ Az így kiharcolt eredmény (51 százalékkal győztek a kormánypártiak) ugyan nagyjából összhangban állt az előzetes várakozásokkal, azonban a választási visszaélések miatt az eredmény eltörlését kérő ellenzéki pártok panaszát a választási bizottság visszautasította.⁷ Ezekben, a választás napjához kapcsolódó konkrét eseteken túlmenően a kormánypárt hatalmas erőforrásainak köszönhetően is aránytalanul jobb pozícióban van: jóval nagyobb, erősebb kampányt tud vezetni, miközben olykor az ellenzék a saját gyűléseinek szervezését illetően is nehézségekbe ütközik (a baloldali kurd párt, a Népek Demokratikus Pártjának képviselőinek nem ritka letartóztatásáról nem is beszélve).⁸

A választási győzelmek ugyan nem maradtak el, de az ország az utóbbi öt évben nagyon komoly problémákkal nézett szembe. A 2015 nyarán indított terrorizmusellenes-háború lángba borította a délkeleti, kurdok lakta területek egy részét,⁹ s a nagyobb nyugati városokban is több robbantás és támadás történt, amit vagy a Kurdisztáni Munkáspárthoz, vagy az „Iszlám Államhoz” kapcsolódó fegyveresek követtek el. A 2016-os puccskísérlet szintén hatalmas sokkot jelentett a lakosságnak, a nyomában meginduló letartóztatások, elbocsátások miatt több tízezer ember került börtönbe vagy az utcára: a belügyminiszter márciusi jelentése szerint 2016. július 15-e óta 511 ezer embert vettek őrizetbe, s mintegy 31 ezer fő van letartóztatva.¹⁰ Ráadásul ezen időszak szinte állandó politikai kampányüzemmódban zajlott: 2014 eleje és 2019 eleje között egy önkormányzati, három parlamenti, két államfői választást és egy népszavazást tartottak.

Ha ez nem lett volna elég, mindezt a gazdaság is megsínylette. A puccskísérlet után a nagy hitelminősítők lerontották az ország besorolását,¹¹ s ez a tendencia folytatódik,¹² csökkent a külföldi tőke érdeklődése az ország iránt. A turizmus visszaesett (különösen az orosz szankciók után), ami komoly kiesést okozott a szektornak, még akkor is, ha az utóbbi időben az erősödés jeleit mutatja.¹³ A belső nehézségeket ráadásul fokozta az ame-

³ Minderről lásd bővebben: *Az AKP útja az elnöki rendszerről szóló népszavazásig: rezsímépítés Törökországban (2002–2017)* [2017. 05. 15.] Forrás: SVKK [2019. 06. 25.]

⁴ Lásd OECD jelentések.

⁵ *Seçim karmaşaya dönüştü* [online] 2014. 04. 03. Forrás: dw.com [2019. 06. 25.]

⁶ *'Mühürsüz oy' tartışmalarının hukuki boyutu ne?* [2017. 04. 17.] Forrás: bbc.com [2019. 06. 25.]

⁷ *YSK 16 Nisan referandumunun iptali için yapılan başvuruları reddetti* [2017. 04. 19.] Forrás: bbc.com [2019. 06. 25.]

⁸ *HDP'nin 9 milletvekilinin tutuklanmasının ikinci yılı: Sosyal medyada tepki ve Diyarbakır'da basın açıklaması* [2018. 11. 04.] Forrás: bbc.com [2019. 06. 25.]

⁹ *Délkelet-Törökország újra lángol* [2016. 06. 21.] Forrás: SVKK Elemzések [2019. 06. 25.]

¹⁰ *'FETÖ'den 511 bin kişi gözaltına alındı'* [2019. 03. 10.] Forrás: Anadolu Ajansı [2019. 06. 25.]

¹¹ *Moody's cuts Turkey's credit rating to 'junk'* [2016. 09. 24.] Forrás: Reuters [2019. 06. 25.]

¹² *Two major credit rating agencies downgrade Turkey* [2018. 08. 17.] Forrás: Financial Times [2019. 06. 25.]

¹³ *Turizmin 2018'de büyüme katkısı 36,3 milyar dolara ulaşacak* [2018. 11. 09.] Forrás: EY [2019. 06. 25.]

rikai jegybank politikájában beállt változás, ami miatt az előző évek relatív pénzbősége csökkent, ami a dollárban eladósodó fejlődő országokat különösen rosszul érintette (nemcsak Törökországot, de például Mexikót és Argentínát is).¹⁴ Mindezek együttes eredményeként megindult a líra leértékelődése, ami egyre nagyobb teherként jelent meg a vállalati szektorban, amely főleg dollárban vett fel hiteleket. A nehézségeket csak növelték a diplomáciai csatározások, különösen 2018 nyarán, amikor az Egyesült Államok által kilátásba helyezett szankciók miatt a líra mélyrepülésbe kezdett és ugyan a mélypont után erősödött, de összességében továbbra is gyengén szerepel.¹⁵ A nagyobb társadalmi hatások sem maradtak el: meglódult az infláció, ami jelenleg 20 százalék körül alakul, növekedésnek indult a munkanélküliség, ami növelte a társadalmi feszültséget és gyengítette a kormánypart népszerűségét. Az erre adott válasz a török jegybank részéről a kamatemelés volt – amit Erdoğan kritikája kísért, de a török vezetés igyekezett úgy megjeleníteni az egészet, hogy a központi bank független, még az államfővel szemben is.¹⁶ Noha az elnök továbbra is alacsony kamatokat szeretne látni, a jegybank még tartja a magas, 24 százalékos irányadó kamatlábat.¹⁷

Ez a két tényező: a politikai mezőben jelentkező tehetetlenség az AKP hegemoniájának megbontását illetően, valamint a mélyülő gazdasági válság együttesen a korábban szilárdnak tűnő pártrendszerben is változásokat okozott. A 2007-es választáskor „beállt” a parlamenti pártok rendje: a jobbközépet elfoglaló iszlamista gyökerű AKP a választók 40-50 százalékára számíthat, a balközép-szekuláris, nyugatosként megjelenő kemalista erő, a Köztársasági Néppárt (CHP), amely a polgárosodottabb rétegek egy részének támogatása mellett az alevi vallási kisebbség jelentős részének szavazatára is számíthatott, 20-30 százalékot tudott megszerezni. Rajtuk kívül a török nacionalista Nemzeti Mozgalom Pártja (MHP) (10-15 százalék), valamint a 10 százalék körüli eredményt elérő szélsőbalos-szekuláris török és kurd csoportokra építő kurd pártok (melyeket rendszeresen betiltottak, 2013 óta a HDP képviseli őket) jutottak be a parlamentbe. E négy formáció mellett kisebb szélsőbaloldali, szélsőjobboldali és iszlamista pártok is versenyeztek a szavazatokért, de néhány százalékpontonál többet nem tudtak szerezni, s esélyük sem volt a 10 százalékos parlamenti küszöb megugrására.

A kormányparti többség ellenében a megosztott ellenzék gyakorlatilag tehetetlen volt, a hatalmas ideológiai különbségek áthidalhatatlan akadályt jelentettek. Jól példázta ezt a 2015. júniusi választás, amit ugyan az AKP megnyert, de nem szerzett elég mandátumot a kormányalakításhoz. A matematikai esélye tehát megvolt az ellenzéknek, hogy egy színes, szekulárisokat-aleviket-kurdokat-török nacionalistákat tömörítő koalíció alakuljon, de végül az összefogás elmaradt, s új választások kiírására került sor, amit viszont az AKP fölényesen megnyert 2015 novemberében.¹⁸

A másik jelentős változást 2015-től kezdve a kormánypart jobbra tolódása volt: a korábban megkezdett kurd békefolyamat leállt, s a PKK-ellenes háborúval sikerült növelni a szélsőjobboldali táborban a kormányzat támogatottságát. A 2016-os puccsot követően pedig a MHP vezetője, Devlet Bahçeli szövetségre lépett az AKP-val: az elnöki rendszert lehetővé tévő alkotmánymódosítást a pártja segítségével lehetett elérni.¹⁹ Ezt követően a 2018-as választáson pedig a két párt koalícióban indult. Mindez szakadáshoz vezetett a MHP-n belül: 2017 őszén Meral Akşener vezetésével megalakult a Jó Párt (İYİ Parti),²⁰ ami egy jobboldali (szélsőjobbos), konzervatív pártként definiálta magát, és a vallásos szavazók megnyerésére is kísérletet tett.

A 2018-as előrehozott parlamenti- és elnökválasztáson már két koalíció indult: az AKP és a MHP Népi Szövetsége, illetve a CHP és az İYİ Nemzeti Szövetsége, míg a HDP egyedül, kisebb baloldali csoportok támogatását élvezve. Az ellenzék eltökéltségét jelezte, hogy a valóban iszlamistának számító Saadet Parti (ezen szavazótábor szerint Erdoğan nem eléggé vallásos) szintén belépett a Nemzeti Szövetségbe, s egyetlen parlamenti helyüket a kemalista CHP jóvoltából nyerték. A HDP maradt tehát a harmadik erő, amelynek 11,7 százalékos

¹⁴ [Kopogtat az újabb válság? A feltörekvő piacokon már itt is van!](#) [2018. 06. 28.] Forrás: Portfolio [2019. 06. 25.]

¹⁵ [Is Turkey heading for an economic crisis?](#) [2018. 08. 09.] Forrás: bbc.com [2019. 06. 25.]

¹⁶ [Defying Erdogan, Turkey's Central Bank Raises Interest Rates](#) [2018. 09. 13.] Forrás: The New York Times [2019. 06. 25.]

¹⁷ [Turkey's Erdogan says determined to lower interest rates to targeted levels](#) [2019. 05. 02.] Forrás: Reuters [2019. 06. 25.]

¹⁸ [Vissza a kormánykerékhez: előrehozott választás Törökországban](#) [2015. 11. 10.] Forrás: KKI [2019. 06. 25.]

¹⁹ [Bahçeli'nin isteğiyle başkanlık sistemi Meclis'e geliyor](#) [2016. 11. 12.] Forrás: Sözcü [2019. 06. 25.]

²⁰ [Akşener'in partisi kuruldu...](#) [2017. 11. 25.] Forrás: Sözcü [2019. 06. 25.]

eredményével éppen sikerült bekerülnie a parlamentbe. Az országos megmérettetésen az İYİ bejutott a parlamentbe, s az AKP szavazatai hét százalékponttal visszaestek – 42,6 százalékra –, sőt a többséget sem sikerült megszereznie. Igaz, az elnöki rendszernek köszönhetően ennek jóval kisebb szerepe van. Ráadásul a MHP támogatásával biztos a parlamenti többsége is. A parlamentivel egyszerre megtartott elnökválasztást viszont Recep Tayyip Erdoğan a szavazatok több mint 53 százalékát megszerezve, magabiztosan megnyerte.

A 2019. március 31-i önkormányzati választások

Minden esetre a 2018-as előrehozott választások időzítése jó volt: azután robbant ki a diplomáciai konfliktus az Egyesült Államokkal, szakadt be a líra, s vált egyre nyilvánvalóbbá a gazdaság válsága. A helyzet azóta sem javult, noha a líra valamelyest erősödött, Törökország recesszióba süllyed.²¹ Az önkormányzati választási kampányt alapvetően a gazdaság dominálta, elsősorban az elszaladó árak, s ezúttal az AKP-nak nem sikerült egy külpolitikai ügyet tartósan napirendre tennie. Néhány kevésbé népszerű lépés is növelte az elégedetlenséget: komoly felháborodást váltott ki például az eddig ingyenes bevásárló szatyrokra kivetett adó.²²

A kormány ezekre úgy próbált reagálni, hogy az infláció elleni harc jegyében sátrakat állított fel a forgalmasabb helyeken, ahol olcsóbban lehetett élelmiszert venni, illetve ezzel párhuzamosan szatyorosztásba kezdett.²³ Ezek az intézkedések a városok szegényei körében sikert jelentettek, de a közhangulaton csak keveset tudtak változtatni. Pedig az AKP – élén a nagygyűlésről nagygyűlésre járó Erdoğannal – hatalmas választási mozgósítást végzett.

Mindez azonban a romló gazdasági helyzetben nem volt elég a szintén komolyan kampányoló ellenzékkel szemben, amely ezúttal taktikusan járt el az AKP-MHP szövetséggel szemben. A CHP és az İYİ újra összefogott – jellemzően az utóbbi lépett vissza a CHP-s jelölt ellenében –, illetve a HDP is bejelentette, hogy csak az ország keleti (kurd többségű) területére koncentrál, ezáltal lehetőséget adva arra, hogy a szavazói voksukkal az ellenzéki jelölteket támogassák. A burkoltan létrejövő ellenzéki összefogással nem tudott a kormány mit kezdeni. Ugyan a kampányban Erdoğan bejelentette, hogy a keleti területeken a frissen megválasztott terrorizmust támogató (HDP-s) polgármestereket el fogják távolítani, s helyükre állami kinevezettet küldenek, ám ezzel a nacionalista táboron kívül nem erősítette a szavazói táborát (lényegében ez történt az előző években is: az ellenzéki kurd pártok kézben lévő önkormányzat éléről leváltották a polgármestert, s helyükre állami vezető érkezett, akik jellemzően polgármester-jelöltként indultak a 2019-es választáson).²⁴

Március 31-én a török választók egyszerre szavaztak a megyei és az önkormányzati tagokról, illetve a polgármesteri, valamint – ahol releváns volt - a 30 nagyváros vezetőjének személyéről is. Az AKP szavazatarányában nem történt látványos változás: 42-45 százalékon maradt a támogatottsága, viszont – ha csak néhány százalékponttal is, de – minden szinten meggyengült. Különösen fájó volt a nagyvárosok elvesztése: Ankara, Antalya és a vitatott Isztambul. Az égei- és a földközi-tengeri partvidéken az ellenzék került túlsúlyba, ami arra mutat, hogy az ország legfejlettebb, legvárosiasodottabb régiói elégedetlenek a gazdasági válságot egyelőre kezelni képtelen vezetéssel. Ugyanakkor az is kétségtelen, hogy ezekben a sikerekben óriási szerepet játszott a HDP döntése, hogy nem indított főpolgármester-jelölteket a nagyvárosokban. Így Ankarában és Isztambulban az átszavazók eldöntötték a választás végkimenetelét: Ankarában mintegy 100 ezer szavazattal, Isztambulban (márciusban) alig több mint 10 ezer szavazattal nyert az ellenzék jelöltje. A választás eredménye jól mutatta a nemzeti radikális oldalon bekövetkezett szakadás következményeit is: a MHP szavazóinak több mint felét vesztette el, a Jó Párt pedig a CHP-vel kötött alkuknak köszönhetően nem is tudott jelentős pozíciókat nyerni.

²¹ Turkey's economy to contract in 2019, longer recession ahead [2019. 04. 12.] Forrás: Reuters [2019. 06. 25.]

²² Naylon poşet paralı oluyor! Karar Resmi Gazete'de! [2017. 12. 27.] Forrás: CNNTurk [2019. 06. 25.]

²³ İlk tanzim satış çadırı kuruldu! İşte böyle olacak [2019. 02. 09.] Forrás: Hürriyet [2019. 06. 25.]

²⁴ Erdoğan: Mart Seçimlerinde Teröre Bulaşan Seçilirse Kayyum Atarız [2018. 10. 08.] Forrás: Bianet [2019. 06. 25.]

Pártok	Szavazati arány		Megszerzett posztok aránya	
	2014	2019	2014	2019
Önkormányzati gyűlési tagok				
AKP	42,87	42,6	51,37	49,04
MHP	17,82	7,46	17,08	13,59
İYİ	-	7,31	-	5,26
CHP	26,34	29,36	20,30	22,2
HDP	4,16 +2,12	5,60	6,99 +0,04	5,93
Polgármesteri posztok				
AKP	43,13	42,55	59,22	54,76
MHP	17,76	7,44	12,29	17,20
İYİ	-	7,76	-	1,77
CHP	26,45	29,81	16,73	17,71
HDP	4,18 +2,01	4,52	7,18+0	4,21
Nagyvárosi vezetői posztok				
AKP	45,54	44,06	60,00	51,72
MHP	13,65	5,18	10,00	3,45
İYİ	-	9,52	-	0
CHP	31,04	29,14	20,00	34,48
HDP	3,09+2,34	4,15	6,67	10,34
Megyei gyűlési tagok				
AKP	45,43	41,61	62,27	59,51
MHP	20,71	18,82	13,91	14,78
İYİ	-	8,12	-	1,81
CHP	16,87	17,46	12,71	14,47
HDP	7,73 + 0,38	7,93	10,23 + 0,08	7,94

***Az önkormányzati választás eredményei a legfontosabb pártoknál. Forrás: YSK
(2014-ben az ország keleti részén a BDP indult a HDP helyett.)***

A megismételt választás

A Felső Választási Bizottság az AKP többszöri újraszámolási²⁵ és fellebbezési kérelmének engedve végül május elején új választások kiírása mellett döntött. A már több hete beiktatott főpolgármesterként tevékenykedő Ekrem İmamoğlu ellen hozott lépés hatalmas ellenkezést váltott ki az ellenzék részéről. A felháborodott szavazótáborban rögtön elindult a kampány, amelynek során arra bíztatták a választásra jogosultakat, hogy jöjjenek haza a szabadságukról és mindenképp vegyenek részt a voksoláson (ez később valóban így is történt, hatalmas sorok alakultak ki a buszpályaudvarokon és reptereken a hazautazó isztambuliak miatt). İmamoğlunak nem maradt más, mint beletörödni a Bizottság döntésébe, ugyanakkor hangsúlyozta annak jogtalanságát és önellentmondását (nevezetesen, hogy ha visszaélés történt a választáson, akkor miért csak a főpolgármesterválasztást kell megismételni, és mindez miért nem vonatkozik a kerületi választásokra).²⁶ İmamoğlu újabb kampányát segítette, hogy nagyon frappáns kampányszlogent sikerült találniuk: *Her şey güzel olacak (Minden szép lesz)*, ami egy pozitív és egységesítő üzenet volt az elmúlt évek választási dömpingjébe belefáradó lakosság számára.²⁷

²⁵ Bizonyos kerületeket újraszámoltak, így csökkent az eredeti 25 ezres különbség 13 ezerre.

²⁶ A döntést különösen sokan kritizálták azért, hogy csak a főpolgármesteri választást kell megismételni, a kerületieket viszont nem. Annak a tükrében, hogy március 31-én a kerületek kb. 60 százalékát szerezte meg az AKP, érthető, ha nem állt érdekében kockáztatni.

²⁷ *İmamoğlu seçim kampanyası yol haritasını açıkladı* [2019. 05. 22.] Forrás: Anadolu Ajansı [2019. 06. 25.]

Az újabb választásra a márciusi indulók többsége visszalépett, így az ő szavazóik is könnyebben szavazhattak át a másik két táborra, de vélhetően ez is az ellenzéki jelölt esélyeit növelte. Az iszlamista Saadet Párt ugyanakkor újraindította jelöltjét, Necdet Gökçınart, amivel garantálta, hogy az iszlamisták egy része ne szavazzon az AKP-ra.

Ezzel szemben az AKP rögtön defenzívába és magyarázkodásra szorult. A saját szavazótáborának mozgósítására fókuszáló kampány, melynek jelmondata annyit tett, hogy az ellenzék ellopta a választást, szintén nem bizonyult elég hatékonynak, miközben tovább hergelte İmamoğlu potenciális szavazóit, hiszen képtelenségnek hangzott, hogy a több mint másfél évtizede hatalmon lévő, az állami intézményrendszert szilárdan uraló kormánypárt ellenében ilyet meg lehessen tenni. Ennek ellenére az AKP is mozgósított, s kiterjedt párttagságának jelentős részét így is el tudta vinni az urnákhoz. A saját tábor mozgósítása mellett, az AKP megpróbálta, ha nem is megnyerni a kurd szavazókat, de legalább eltántorítani őket az ellenzéki jelölt támogatásától. Ennek keretében Yıldırım júniusban a keleti kurd nagyvárosban, Diyarbakirba kampányolt, ahol a Kurdisztán kifejezés használatától sem riadt vissza – meghökkentően jelezve a kormánypárti kampány elkeseredettségét.²⁸ Az utolsó héten viszont már egyértelműen látszott, hogy az ellenzéki jelölt fog győzni, így a kormánypárti szövetségnek nem maradt más, mint a veszteségek minimalizálása. A kurdok megnyerésére tett kísérletek ekkor újabb szintre léptek: pár nappal a választás előtt megérkezett a börtönben ülő PKK-vezér, Abdullah Öcalan, vélhetően kormányzati sugallatra írt levele, amelyben a HDP különutas politikájának megtartására, valamint az AKP illetve a CHP jelöltjének támogatásától való tartózkodásra szólított fel.²⁹ Az üzenet minden esetre nem ért célba,³⁰ a HDP kitarított İmamoğlu támogatása mellett, sőt a levél az MHP-s választók egy részére is negatívan hatott.³¹

A kampányban İmamoğlu volt az aktívabb, aki jó szónoki képességeit is bizonyította, míg kihívója, a régi motoros Yıldırım láthatóan nem tudott vagy nem akart elég energiát befektetni a kampányba, a közvéleménykutatások szerint egyre biztosabb vereség árnyékában. Ilyen háttérrel került sor a két főpolgármester-jelölt televíziós vitájára június 16-án, ami nagyon kulturált keretek között, hatalmas ígéretdömping közepette zajlott. Már ezen a vitán is látszott, hogy İmamoğlu energikusabb, aki ráadásul nagyon taktikusan igyekezett gesztusokat tenni a vallásos tábor felé.³² Ugyanígy ellátogatott a Fekete-tenger keleti részére (Trabzon stb.), szűkebb pátriájába, ahol nagyon lelkesen fogadták. Ezzel szintén tett egy gesztus a régióból Isztambulba vándorlók felé.³³

Ilyen előzmények után a június 23-i választás egyértelmű ellenzéki győzelmet hozott: a szokásosan magas (84 százalékos) választási részvétel mellett İmamoğlu 4,75 millió szavazatot szerzett (54,21%), míg Yıldırım csak 3,95 milliót (44,99%).³⁴ Az eredmény ráadásul nemcsak a nagy különbség miatt volt kellemetlen a kormánypártnak, hanem amiatt is, hogy néhány konzervatív kerületben is – Fatih vagy Eyüp – az ellenzéki jelölt támogatói kerekedtek felül.

Következmények

A választás éjszakáján az AKP jelöltje hamar elismerte vereségét és gratulált İmamoğlunak. Nem sokkal később Recep Tayyip Erdoğan Twitteren is kommentálta az eseményeket, hangsúlyozva, hogy győzött a demokrácia, így most már 4,5 éves nyugalom lesz a következő választásokig, s a fontos gazdasági és biztonsági kérdések megoldása következik. Erdoğan nem véletlenül emelte ki a gazdasági kérdések szerepét. A romló gazdasági helyzetben a kormánypártnak nem érné meg előrehozott választást tartani, mert azon sokat veszíthetne jelenlegi pozíciójából. A kormányzati az isztambuli választások után feltehetőleg kivárja, amíg megkopik a presztízsromboló vereség, miközben más napirendet találnak. Tennivaló akad bőven, a gazdasági problémákon túl az orosz

²⁸ Binali Yıldırım'dan Diyarbakır'da 'Kürdistan mebusu' açıklaması [2019. 06. 06.] Forrás: T24 [2019. 06. 25.]

²⁹ İşte terörist başı Abdullah Öcalan'ın HDP avukatları tarafından gizlenen mektubu [2019. 06. 21.] Forrás: Takvim [2019. 06. 25.]

³⁰ Öcalan'ın mektubu HDP seçmenini etkiledi mi? İşte son gelen anket [2019. 06. 22.] Forrás: T24 [2019.06. 25.]

³¹ Öcalan'ın mektubu ve 23 Haziran sonrası MHP'yi ne bekliyor? [2019. 06. 28.] Forrás: Euronews [2109. 06. 30]

³² Yıldırım-İmamoğlu yayımında neler yaşandı? [2019. 06. 16.] Forrás: DW [2019. 06. 25.]

³³ Recep Tayyip Erdoğan is ebből a régióból származik.

³⁴ 23 HAZIRAN İSTANBUL SEÇİMİ [2019. 06. 23.] Forrás: Sabah [2019. 06. 25.]

rákétavédelmi rendszer megvásárlása esetén beígért amerikai szankciók kivédése, a szíriai helyzet kezelése, az országban lévő több millió szíriai (s több százezer iraki, afgán) menekült és a többségi társadalom közötti feszültségek menedzselése – hogy csak a fontosabb kérdéseket említsük. A kormányra tehát kemény időszak vár.

Ráadásul a vereségek és népszerűségvesztés a párt soraiban is növeli az elégedetlenséget. Ez egyelőre még nem jelentős, azonban kedvez az előző évtizedek népszerű, ugyanakkor Erdoğan által partvonalra küldött AKP-s vezetők későbbi visszatérésének, akik nem riadnak vissza a vezetés kritizálásától sem.³⁵ Ide tartozik a régi harcostárs, Abdullah Gül, aki rövid ideig miniszterelnöke, külügyminisztere, majd államfője is volt az országnak, vagy Ahmet Davutoğlu, aki külügyminiszterként és kormányfőként szerzett érdemeket 2016. májusi lemondásáig.

Az ellenzék jelentős eredményt ért el, de az önkormányzati választásokat a maguk helyiértékén kell kezelni. A fontosabb tengerparti nagyvárosok – Isztambul, Izmir, Antalya stb. – és Ankara ellenzéki kézben vannak, de a romló gazdasági helyzetben korlátozott a mozgásterük. Az İmamoğlu által ígért tervek megvalósítása is kérdéses, ráadásul kerületi szinten az AKP-s vezetők vannak többségben Isztambulban, tehát komoly ellenszélben kell majd kormányoznia. A kormány sajtó szerint az állítólagos ellene folytatott per is hozhat még kellemetlenségeket. Ilyen kihívások mellett kérdéses, hogy a következő években országos politikussá és esetlegesen Erdoğan kihívójává válhat-e, noha sokan már most is ennek lehetőségét látják benne.

İmamoğlu sikere egy példátlan ellenzéki összefogásnak volt köszönhető: a második választáson sokan szavaztak át a nem induló jelöltek választói közül, sőt, vélhetően az iszlamisták közül is, miközben protest-szavazatként az isztambuli kurdok jelentős része is rá adta le a voksát. Hasonló koordinációra országos szinten kevesebb az esély. A két nagy koalíció mellett azonban egyértelműen harmadik erőként megnőtt a súlya a HDP-nek, így, ha a kormány szeretné biztosítani a kurdok támogatását (vagy legalább megtartani a saját vallásos kurd táborának szavazatait) kénytelen lesz lépéseket tenni irányukba. Öcalan bevonása a kampányba mindenképp e tendencia felerősödését jelzi. Az más kérdés, hogy mennyire fogja ez befolyásolni azt a több milliós közösséget, amely egyre inkább egy másik, szintén börtönben ülő pártvezetőre, Selahattin Demirtaşra figyel. Másfelől pedig a kurdok felé tett kedvezmények az MHP támogatásának elvesztését jelenthetik, amit jelenleg nem engedhet meg magának a kormányzat. Kérdéses ugyanakkor, hogy a népszerűségvesztéssel járó partnerség fenntartása mennyi ideig kifizetődő a szövetséges számára.

³⁵ Davutoğlu: Bugün susma vakti değildir, yeni bir siyaset anlayışına ihtiyaç var [2019. 06. 30.] Forrás: bbc.com [2019. 06. 30.]

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Egeresi Zoltán, 2019

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2019